

(4033)

BSOBAC- Bacheloroppgave 2023 Vår
En litteraturstudie

Tema: Sosionomen i kriminalomsorgen

*Hvordan kan sosionomen ta del i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i
kriminalomsorgen?*

Universitetet
i Stavanger

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET
Institutt for sosialt arbeid

Antall ord i oppgavebesvarelsen: 10 000 ord

(Kandidatnummer: 4033)
Bachelor i sosialt arbeid, vår 2023
Dato: 17.03.2023

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	3
1.2 OPPGAVENS PROBLEMSTILLING OG AVGRENSINGER	4
1.3 SOSIALFAGLIG RELEVANS	4
1.4 BEGREPSAVKLARING	5
1.4.1 Innsatt	5
1.4.2 Dom	5
1.4.3 Rehabilitering	5
1.4.4 Brukermedvirkning	6
1.5 FORMÅL	6
1.6 FØRFORSTÅELSE	6
1.7 SAMARBEID OM TILBAKEFØRINGEN	7
2. KUNNSKAPSGRUNNLAG	8
2.1 BAKENFORLIGGENDE FAKTORER	8
2.2 DET RELASJONELLE PERSPEKTIVET	9
2.3 AXEL HONNETH ANERKJENNELSESTEORI	10
3. METODE	12
3.1 VALG AV METODE	12
3.2 FREMGANGSMÅTE I LITTERATURSØK	13
3.2.1 Tabell av funn	14
3.2.2 Inklusjon- og eksklusjonskriterier	15
3.3. KILDEKRITIKK	15
3.3.1 Gyldighet	15
3.3.2. Relevans	16
3.4 METODEKRITIKK	16
3.5 FORSKNINGSETIKK	17
4. PRESENTASJON AV VITENSKAPELIGE ARTIKLER	18
4.1 ANDVIG & KARLSSON, 2021	18
4.2 TODD- KVAM, 2019	19
4.3 ANDERSON & GRÖNING, 2017	20
5. ANALYSE OG TOLKNING	22
5.1 SAMMENLIGNING AV FORELØPIGE TEMA	22
5.2 SAMMENFATNING AV TEMA	23
6. RESULTATER	25
6.1 SOSIONOMENS ROLLE OG KOMPETANSE I KRIMINALOMSORGEN	25
6.2 MED VERDIGHET OG RESPEKT	25
6.3 TVERRFAGLIG SAMARBEID	26
7. DISKUSJON	27
7.1. BETYDNINGEN AV SOSIONOMENS ROLLE OG KOMPETANSE I KRIMINALOMSORGEN	27
7.2 BETYDNINGEN AV VERDIGHET I ROMMET MELLOM MENNESKER	29
7.3 BETYDNINGEN AV TVERRFAGLIG SAMARBEID	30
8. OPPSUMMERENDE REFLEKSJONER	32
9. REFERANSER	33

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Kriminalomsorgens årsstatistikk viser at det ved inngangen til januar 2023 er 2949 innsatte i norske fengsler. 622 av disse satt i varetekt. Belegget i fengsel er på 82 prosent. Klart flest innsatte er menn (Kriminalomsorgen, 2023). Når man soner en dom i Norge har vi et ansvar og et mål for at den innsatte skal rehabiliteres til et liv uten kriminalitet (Kriminalomsorgen, 2020). Til tross for rehabiliteringsmålet er det mange som begår nye lovbrudd etter løslatelse og som igjen havner bak fengselsmurene. Overgangen fra innsatte til løslatte er en sårbar periode, og i denne perioden er det størst sjanse for tilbakefall (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 3). I soningstiden skal innsatte arbeide med å endre uønsket atferd, få utdanning eller arbeidstrening, samt forberede seg til fremtiden. De skal allerede fra første dag av soningen begynne med tilbakeføringen, og ideelt skal bolig, tiltak, jobb eller utdanning være på plass når de slippes ut. Samtidig viser tall at ikke alle løslatte får disse grunnleggende behovene dekt når de skal tilbake til samfunnet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 3). Dette er med på å svekke løslattes mulighet for tilbakeføring og peker på en svikt i tilbakeføringsarbeidet, hvor målene for rehabilitering ikke blir nådd i tilstrekkelig grad.

I et lukket fengsel må alltid hensynet til sikkerheten veie tyngst, det gir oss lite rom for individuell tilpasning. Innsatte i fengsel står ofte i vanskelige livssituasjoner, og har betydelige levekårsutfordringer på flere arenaer. Det svekker deres mulighet til å kompensere for helseproblemer. Studier som har blitt gjort på innsatte og tidligere innsattes livssituasjon viser at det er en urovekkende overrepresentasjon av økonomiske og sosiale problemer blant denne gruppen. Mange av dem sliter med vanskelige livsforhold, inkludert økonomisk usikkerhet, boligmangel og arbeidsløshet. I tillegg sliter innsatte og tidligere innsatte ofte med fysiske, psykiske og rusrelaterte helseutfordringer (Cramer, 2014, s. 33; Dominelli, 2004, s. 161). Dermed har det de senere årene vært satset betydelig ressurser i flere fengsler på å bygge opp helsetilbudet til de innsatte, men likevel er det en allmenn enighet om at det er behov for en ytterligere styrking av tilbudet. Basert på disse forholdene, kan man anta at behandlingsbehovet er større enn i et generelt befolkningsutvalg (Kriminalomsorgsdirektoratet & Regionalt helseforetak, 2021, s. 4).

Kriminalomsorgen har hovedansvar i samarbeid med blant annet kommunen til å sikre at innsatte har de tilbudene de trenger både under og etter soning. Det finnes klare retningslinjer

og rammer for domfelte som gjennomfører straff (Kriminalomsorgen, 2020). Personer som er under straffegjennomføring, har på lik linje med alle andre rett til helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester. Dette betyr at de sektorene som har ansvar for å tilby disse tjenestene i samfunnet for øvrig, også har ansvar for å tilby dem under soning. Dette er for å sikre lik rett til tjenester.

1.2 Oppgavens problemstilling og avgrensinger

Med bakgrunn for valg av tema, vil det i denne oppgaven søkes å belyse: *Hvordan kan sosionomen ta del i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i kriminalomsorgen?*

Oppgaven vil begrense seg til å omhandle soning i fengsel og vil ikke omfatte de som soner ved institusjon eller med bruk av elektronisk kontroll. Dette begrunnes ved at overgangen fra fengsel til samfunnet i større grad tydeliggjøres av hvilken omvelting det er å gå fra innsatt til løslatt. Hovedfokuset i oppgaven er å sette søkelyset på hvordan sosionomen kan bidra i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i kriminalomsorgen, med fokus på hvordan innsatte forberedes, ivaretas før og etter løslatelse. Videre vil det redegjøres for hvordan disse tiltakene følges opp etter endt soning. Jeg vil videre tematisere rehabiliteringsarbeidet som skjer under soning, innsattes brukermedvirkning, og samarbeid med kommune og andre hjelpeinstanser som skal legge til rette for endring av atferd og økt livskvalitet.

1.3 Sosialfaglig relevans

«Sosialt arbeid er en type hjelpearbeid» (Berg, Ellingsen, Levin & Kleppe, 2015, s. 19).

Sosialt arbeid skal bidra til at mennesker som havner i en vanskelig situasjon får den bistanden de trenger og har krav på (Hutchinson, 2014, s. 14). Samtidig som å hjelpe enkeltindivider og grupper, retter også sosialt arbeid seg mot å tydeliggjøre forhold i samfunnet som bidrar til ekskludering og marginalisering, og prøver å motvirke disse (Berg, Ellingsen, Levin & Kleppe, 2015, s. 19).

Den internasjonale sosialarbeiderorganisasjonen vektlegger at sosialt arbeid skal fremme sosial endring, myndiggjøring og frigjøring for menneskers velferd (International Federation of Social Workers, 2019). I det yrkesetiske grunnlagsdokumentet for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere, er det fastslått at sosialarbeideren har et mandat til å «... bekjempe urimelig forskjellsbehandling av mennesker ...», «... arbeide for at brukerne skal få så gode levekår og så god livskvalitet som mulig» og «... har et særskilt ansvar for å

arbeide for ... bedre levekår for utsatte grupper i samfunnet» (Fellesorganisasjonen, 2015, ss. 4-5).

På UIS sine hjemmesider står det at utdanningen i sosialt arbeid kvalifiser oss til å hjelpe mennesker med å forebygge, løse og reduserer sosiale problemer for enkeltpersoner, familier og grupper i samfunnet. Gjennom studiet får man kunnskap om hvordan møte og snakke med enkeltmennesker, og hvordan gi veiledning om hvilke ressurser og lovmessig rett til hjelp samfunnet har til rådighet. Sosialt arbeid dekker et bredt spekter av klientgrupper, aktiviteter og omgivelser (Dominelli, 2004, s. 11). Sosionomer arbeider med mennesker som trenger støtte i en vanskelig livssituasjon og for at levevilkårene deres skal bli forbedret (Universitetet i Stavanger, 2023).

Ved å jobbe som sosionom innenfor kriminalomsorgen møter man mennesker som har havnet på utsiden av samfunnet og på feil side av loven. Sosionomen fungerer som en kobling mellom kriminalomsorgen og omverden, og skal blant annet samordne tiltak og opprettet kontakt med kommunen og det lokale NAV-kontoret for de innsatte etter løslatelse. Samtidig vil sosionomen ha samtaler med de innsatte som en del av tilbakeføringsprosessen. Uten det sosialfaglige arbeidet gjort av en sosionom under og etter soning, er det stor sannsynlighet for at flere ender opp som «svingdørsinnsatte» i fengselet.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Innsatt

En som sitter i fengsel. Noen kaller også innsatte for fanger eller domfelte (Kriminalomsorgen, u.å.).

1.4.2 Dom

En dom er en rettslig avgjørelse som blir gjort av en domstol. I dommen skal det stå om den tiltalte er skyldig eller ikke, og om hvilken straff han eller hun skal få (Kriminalomsorgen, u.å.).

1.4.3 Rehabilitering

Rehabilitering er et vidt begrep, og brukes ulikt i forskjellige sektorer og faggrupper.

Definisjonen vil dermed variere noe fra fagfelt til fagfelt. Videre i denne oppgaven vil det brukes rehabiliteringsbegrepet i Justis og politidepartementet perspektiv; soningen må ha et hensiktsmessig innhold (St. meld. nr. 37, 2007-2008), s. 105).

1.4.4 Brukermedvirkning

Brukermedvirkning innebærer at brukere av helse- og omsorgstjenesten skal ha innflytelse på innretningen av tjenestetilbudet (Helsedirektoratet, 2022, s.1). Brukermedvirkning er en lovfestet rettighet og reguleres ulike steder i lovgivningen, særlig i pasient og brukerrettighetsloven og i lover som gjelder tjenesteutøveres plikter, jf. Lov om pasient- og brukerrettigheter av 2. juli 1999 nr. 63 (pasient- og brukerrettighetsloven) kap. 3, og jf. Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern av 2. juli 1999 nr. 62 (psykisk helsevernloven) § 1-5. Dersom man fratras muligheten til å medvirke i sitt eget liv, vil det kunne resultere til hjelpeløshet og utfordringer for livet etter soning i fengsel (Helsedirektoratet, 2006, ss. 9-10).

1.5 Formål

Formålet med bacheloroppgaven er å kartlegge og bruke nyere forskning til å få økt kunnskap om utfordringer knyttet til å gi innsatte i kriminalomsorgen en helhelhetlig oppfølging etter endt soning. Det er et håp om at oppgaven i seg selv og som grunnlag for videre forskning, kan bidra til informasjon om hvordan man kan bedre livssituasjonen til en sårbar gruppe i samfunnet.

1.6 Førforståelse

Med begrepet førforståelse menes det at forskeren alltid vil ha egne tanker og meninger om et fenomen før en undersøkelse (Dalland, 2017, s. 58). Førforståelsen er vårt grunnlag for å forstå verden slik den er dannet av våre erfaringer, noe som på godt og vondt kan påvirke vår forståelse av andre mennesker og situasjoner (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 14-15). Egne erfaringer fra min arbeidsplass på en rehabiliteringsenhet samt tilegnet kunnskap fra studieforløpet i sosialt arbeid vil kunne farge min forståelse av tematikken. Sosialarbeiderens yrkesidentitet er knyttet til «en solidaritet *med* utsatte grupper, kamp *mot* fattigdom og *for* sosial rettferdighet (Levin, 2004, s. 10). De aktuelle verdiene sitter godt forankret i meg og kan være med å prege min forståelse. Når man skal undersøke et fenomen så forutsetningsløst som mulig, er ikke hensikten å bli verdinøytral. Målet er derimot å gjøre seg bevisst på egne verdier og holdninger, slik at man har et beredskap når de utfordres. En bevissthet rundt egne verdier og holdninger vil gi meg en bedre mulighet til å identifisere vitenskapens verdier og fremme dem, fremfor mine egne (Dalland, 2017, s. 59).

1.7 Samarbeid om tilbakeføringen

En sentral del av tilbakeføringsarbeidet er samarbeidet mellom de forskjellige offentlige etatene. Sosionomer kan samarbeide tett med andre tjenesteytere i kriminalomsorgen, eksempelvis psykologer, helsepersonell og fengselsbetjenter, for å sikre en helhetlig og koordinert oppfølging av innsatte. Med god kommunikasjon, klar arbeidsfordeling og oppfølging av tiltak, klarer vi å best ivareta den innsatte etter soning. Hvis det blir svikt i samhandlingen kan det hindre tilbakeføring av domfelte, og ende med at de blir kasteballer eller faller utenfor. Løslatelse er en stor omvelting i livet deres og det vil være nødvendig med samordnet bistand slik at den løslatte skal orientere seg i jungelen av hjelpeapparat og byråkrati. Det skaper gode forutsetninger for tilbakeføring. Hvis det ikke oppnås en glidende overgang mellom kriminalomsorgen og bostedskommunen vil det kunne oppstå «glippsoner» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 13). For å redusere risikoen for tilbakefall bør man unngå vakuum i denne overgangen. Forebygging av ny kriminalitet vil heller ikke kunne oppnås dersom det oppstår slike samordningsutfordringer (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 5).

I Norge har vi et eget Tilbakeføringsutvalg, det er et samordningsforum på departementsnivå. Tilbakeføringsutvalget har i oppgave å sørge for god informasjonsflyt, samt være en arena for samordning av tiltak (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 7). Det er en organisering av samhandling på systemnivå, og følges opp av underliggende regionale helseforetak, fylkesmannen, fylkeskommunen, kommunen og kommunesektorens organisasjon (KS) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, ss. 7-8). Selv om det blir en vellykket tilbakeføring kan det være andre faktorer som utfordrer. Det kan blant annet være lange køer ved rusbehandlingsinstitusjoner, som gjør at de som trenger å starte eller fortsette på behandling ikke får et nødvendig tilbud. Kommunens ressurser kan også være med å hindre tilbakeføringen, ved at de ikke har nødvendig økonomi til å tildele bolig til løslatte. Derimot er den viktigste faktoren for en vellykket tilbakeføring, arbeidet fra den innsatte selv.

For å lykkes med en endring i livssituasjon og atferd, må den innsatte selv ønske endring. Det vil være sentralt å hjelpe den innsatte med å reflektere rundt sin egen situasjon og fremtid. Det vil hjelpe vedkommende med å se seg selv i et annet perspektiv, og dermed tydeliggjøre hva som eventuelt må gjøres for å oppnå endring og en bedret livssituasjon.

2. Kunnskapsgrunnlag

For å få en bedre forståelse av hvordan sosionomen kan bidra i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i kriminalomsorgen, må vi se på hvilken effekt ulike tiltak i fengselet har for livet etter soning. I denne oppgaven vil det bli satt søkelys på noen teorier som omhandler individet og hvordan de individuelle forholdene påvirker muligheten for rehabilitering. Det er flere faktorer som spiller inn på muligheten for tilbakeføring. Blant annet eksisterende relasjoner, evnen til å danne nye relasjoner, tidlige levekår og personlige- og kommunal økonomi. Samtidig har mennesker ulike utgangspunkt og dermed ulike måter å håndtere utfordringer på. For å sikre god tilbakeføring for den innsatte må fremgangsmåten tilpasses individuelt, i tillegg til å legge til rette for brukermedvirkning, slik at den innsatte blir deltakende i prosessen. Dette vil være med på å øke muligheten for motivasjon og måloppnåelse hos den innsatte (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 106). For å kunne utføre godt sosialfaglig arbeid, er det avgjørende å skape tillit mellom den innsatte og sosionomen, og ha en trygg atmosfære hvor den innsatte føler seg komfortabel.

2.1 Bakenforliggende faktorer

Fra en blir født er en i en relasjon til foreldre eller andre omsorgspersoner, og det er ut ifra disse relasjonene barnets utvikling skjer. Et barn vil søke nærhet og omsorg hos omsorgspersonene, og kvaliteten på denne omsorgen er avgjørende for utviklingen. Vanligvis tenker en ikke over viktigheten av god omsorg og tilknytning til foreldre, det er først når denne omsorgen er mangelfull at en ser hvor elementær den er (Håkonsen, 2014, ss. 45-46). De første leveårene er svært viktig, og utviklinger som skjer her, legger grunnlaget for resten av livet. Dermed kan barn som ikke har hatt en trygg relasjon til foreldre eller andre omsorgspersoner utvikle personlighetsforstyrrelser. Det kan blant annet være usikkerhet, manglende evne til å forholde seg til andre og mangle empati. Barn som har en trygghet i tilknytningen til foreldre eller andre omsorgspersoner de første leveårene, har en større mulighet til å kunne regulere egne emosjoner og til å kunne håndtere ulike utfordringer som kan komme senere i livet (Håkonsen, 2014, s. 47).

Innenfor traumebevisst omsorg finnes det tre grunnpilarer: trygghet, relasjon og følelsesregulering (affektregulering). Disse tre pilarene er universelle (Bath, 2008, s. 18). Når vi snakker om et traume, skiller vi mellom to typer traumer. Type 1 er akutte traumer, hvor det er enkeltstående hendelser med traumatisk effekt. Type 2 er utviklings- eller relasjonstraumer, hvor et individ er utsatt for traumatiske situasjoner over en lengre tid.

Utviklings- og relasjonstraume kan også kalles for komplekse traumer, og er ofte mellommenneskelige (Bath, 2008, ss. 17-18). Når et menneske blir utsatt for et traume kan det ved noen tilfeller utvikle posttraumatisk stresslidelse som igjen vil påvirke blant annet følelseslivet, konsentrasjonen og fokus. Ved å bli utsatt for kontinuerlig traume vil det påvirke utviklingen og relasjonsbyggingen hos barn og de kan ende opp med å se på voksne som en potensiell trussel heller enn en person som gir omsorg og trygghet (Bath, 2008, s. 18). Når den grunnleggende tryggheten ikke er på plass i oppveksten, kan det igjen påvirke mellommenneskelige samhandlinger senere i livet som voksen. Andre utviklingsområder kan også påvirkes, deriblant tilknytningssystemer, affektreguleringssystemer, dissosiering, atferdskontroll, tenking og selvbilde. Svekket impuls kontroll og utfordringer med selvregulering av følelser kan lede til kriminelle handlinger.

2.2 Det relasjonelle perspektivet

Nettverk og nære relasjoner er en viktig del av livet. Det relasjonelle perspektivet legger vekt på betydningen av relasjoner mellom mennesker. I en relasjon mellom to mennesker finnes det to relasjoner, hver har sin relasjon til den andre (Levin & Ellingsen, 2015, s. 113). Det ideelle utgangspunktet i en hjelpeprosess vil være en god og positiv relasjon mellom sosionomen og bruker. En slik relasjon vil bestå av tillit, ærlighet og åpenhet, det vil bidra til å skape en trygg atmosfære for brukeren. Allerede etablerte relasjoner som bruker har fra før, kan brukes i endringsarbeidet. Disse relasjonene er med på å skape et støtteapparat rundt bruker, som videre vil bidra til at hen ikke står alene, men har en trygghet i de rundt seg. Det kan være utfordrende å arbeide med endring, og tyngre dersom en står alene. Ved å ha et nettverk rundt seg kan det bidra med å skape motivasjon.

Sosialt arbeid har sin forankring i relasjoner, og dette skyldes at alle mennesker er en del av en sosial sammenheng. Vi skal se nærmere på tre type relasjoner, i, med og gjennom relasjoner, som står sentralt i arbeid med bruker. Når vi jobber i relasjoner ser vi på mennesket og den menneskelige samhandlingen som er relasjonell. Vi jobber med relasjoner når vi søker å forstå og bidra til endring i brukerens relasjon til andre i sine omgivelser. Dette innebærer å fokusere på å styrke brukerens relasjoner til andre mennesker eller arenaer som for eksempel skole eller arbeidssted. Sosialt arbeid har derfor oppmerksomheten rett mot å styrke brukerens relasjoner og å bidra til positiv endring i deres sosiale situasjon. Til slutt jobber vi gjennom relasjoner fordi relasjonen mellom sosialarbeider og bruker har betydning for opplevelsen av kontakten og hvordan arbeidet arter seg (Levin & Ellingsen, 2015, ss. 112-

116). Utfordringen til bruker kan ofte være knyttet opp mot relasjoner vedkommende står i (Levin & Ellingsen, 2015, s. 113). Brukeren vil som regel ha en tilknytning til et kriminelt miljø, og disse relasjonene kan virke negative og hemmende for endringen. Derimot vil gode relasjoner til blant annet familie og venner virke oppbyggende og støttende i en endringsprosess.

Det kan være aktuelt å anvende motiverende intervju (MI) som en del av endringsprosessen. Motiverende intervju er en samtaleteknikk som brukes for å hjelpe personer med å identifisere og forsterke sin egen motivasjon for endring. Den anvendes for å kunne se nærmere på fordeler og ulemper med eksisterende atferd og utforske ambivalens rundt en mulig endring av denne atferden. Teknikken kan brukes i ulike sammenhenger, eksempelvis i sosialt arbeid. Metoden er målrettet og klientorientert og skal bidra til at klienten, i denne sammenhengen den innsatte, selv motiveres til endring av problematisk atferd. Forskning viser at MI øker muligheten for at pasienter, herunder innsatte, starter med, blir værende i og fullfører behandling. Forskningen vurderes også å være overførbar til innsatte (Lossius, 2015, s. 195). Tanken bak MI er å bearbeide ambivalens, stimulere beslutningstaking og forsterke tiltro til egen mestringsevne. Formålet er at gjennom å kontrastere negative og positive sider ved atferden, vil det øke pasientens, her den innsattes, indre motivasjon til endring uten å presse dem i ønsket retning som da kan virke mot sin hensikt (Lossius, 2015, ss. 196-197). Allikevel kan den innsatte oppnå endring, men fortsatt ikke bli akseptert i samfunnet.

2.3 Axel Honneth anerkjennelsesteori

Anerkjennelse, myndiggjøring og brukervedvirkning er viktige begreper i sosialt arbeid. Det er teoretiske begreper som gir føringer for hvordan vi skal utøve sosialt arbeid i relasjon til brukere. Axel Honneths anerkjennelsesteori handler om hvordan mennesker søker anerkjennelse fra andre og hvordan dette påvirker deres selvilde og identitet. Honneth identifiserer tre grunnleggende fenomener som er avgjørende for menneskelig utvikling og samhandling: kjærlighet, rettigheter og solidaritet. Kjærlighet er det første fenomenet, og handler om behovet for å bli anerkjent som en unik og verdifull person. Kjærlighet er grunnleggende for menneskelig utvikling, og at det er gjennom kjærlighet at vi lærer å se oss selv som verdifulle og i stand til å gi og motta kjærlighet fra andre. Det andre fenomenet er rettigheter, og det handler om behovet for å bli anerkjent som en lik og fri person. Rettigheter er grunnleggende for å sikre likeverdige relasjoner mellom mennesker, og det er en måte å beskytte vår frihet og verdighet på. Det tredje fenomenet er solidaritet, og det handler om

behovet for å bli anerkjent som en del av et fellesskap. Solidaritet er grunnleggende for å bygge sterke samfunn og at det er gjennom solidaritet at vi kan oppleve en følelse av tilhørighet og mening i livene våre (Ellingsen & Skjefstad, 2015, ss. 97- 100).

Motpolen til anerkjennelse er krenkelse. Det kan oppstå når en person ikke blir anerkjent som en unik og verdifull personen, som ikke blir behandlet som en lik og fri person, eller som ikke blir inkludert som en del av et fellesskap. Krenkelse kan føre til smerte, lidelse og frustrasjon hos den som blir krenket, og kan også føre til konflikter og motsetninger i samfunnet.

Honneth argumenterer for at manglende anerkjennelse kan føre til ulike former for sosial urettferdighet, undertrykkelse og krenkelse. Krenkelse vil kunne svekke både selvtilliten, selvrespekten og selvaktelsen (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 99- 101).

3. METODE

Metode er et redskap forskeren bruker for å innhente data til en undersøkelse. Metode kan brukes som et redskap for å få svar på spørsmål og ny kunnskap innenfor et felt. Det dreier seg om hvordan vi innhenter, organiserer og tolker informasjon. Sosiologen Vilhelm Aubert (1985) har definert metode deretter:

En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder (sitat gjengitt i Dalland, 2017, s. 51).

Vi har tre metoder som vi skiller mellom, kvalitativ, kvantitativ og litteraturstudie. Forskjellen er at den kvalitative tilnærmingen tar sikte på å søke en bedre forståelse av en opplevelse som ikke lar seg tallfeste, hvor den kvantitative tilnærmingen tar sikte på å beskrive fenomener ved hjelp av konkrete tall og regnestykker (Dalland, 2017, s. 52).

3.1 Valg av metode

For å bestemme hvilken metode som var best egnet til å belyse problemstillingen ble det foretatt en vurdering av ulike metoder. Dalland (2017) skriver at ved valg av metode innebærer det overveielser mellom det som er praktisk gjennomførbart, og det som anses som den ideelle fremgangsmåten (s. 54). Ut ifra oppgavens problemstilling, gitte tidsramme, egne erfaringer og kompetanse ble litteraturstudie ansett som det mest hensiktsmessige. I vurderingen ble bruk av egne undersøkelser, i form av intervju og spørreundersøkelser, vurdert som svært begrenset. Det ble vurdert ikke gjennomførbart, da det ikke ville vært grundig og omfattende nok, noe som kunne ha svekket forskningens pålitelighet. I forhold til det etiske hensynet, ble det vurdert uetisk å forta intervju da den aktuelle gruppen er i en sårbar posisjon og vanskelig livssituasjon. Ved å anvende litteraturstudie får man en tilgang og innsikt i flere undersøkelser, med flere informanter, noe som vil gi oppgaven et mer helhetlig bilde (Thidemann, 2019, ss. 77-80).

Med andre ord anvender oppgaven litteraturstudie som metode. Dette innebærer en systematisering og kritisk evaluering av vitenskapelige artikler som allerede er publisert, med en hensikt å gi en oppdatert og god forståelse av kunnskap innen tematikken (Thidemann, 2019, ss. 77-80).

3.2 Fremgangsmåte i litteratursøk

Når man velger data til en undersøkelse er kravet om systematisk utvalg helt grunnleggende. Kravet har til hensikt å hindre at utvalget skjer på en slik måte at det påvirker resultatet av undersøkelsen (Dalland, 2017, s. 56). I denne oppgaven har jeg anvendt fagfelleverderte forskningsartikler, pensumbøker og statistikk. For å få en oversikt over ulike tilbud og tiltak som gis i fengsler per i dag, har jeg anvendt kriminalomsorgens egne hjemmesider. Videre anvendte jeg forskningsartikler som omhandler undersøkelser knyttet til tilbakeføringsprosessen i praksis. Statistisk sentralbyrå har blitt anvendt for å vise til konkrete tall og målinger fra undersøkelser foretatt i norske fengsler.

Jeg startet med noen innledende søk i Google Scholar og Oria for å orientere meg om emnet jeg hadde valgt, som anbefalt av Thidemann (2019, s. 81). Deretter startet jeg å søke etter vitenskapelige artikler, og da anvendte jeg databasene Oria, Scopus, Google Scholar og EBSCOhost. Valg av databasene begrunnes med at de favner bredt og er tverrfaglig. Ved bruk av tverrfaglige databaser kan man finne vitenskapelige artikler om samme tema, men fra ulike fagområder, da perspektivene og innfallsvinklene kan variere. Jeg har hovedsakelig benyttet meg av Oria, det var den foretrukne databasen, da den for meg, var mest brukervennlig. Søkeordene ble likevel sjekket i de andre databasene.

Søkene ble bygd opp med et og et ord, for å så prøve forskjellige kombinasjoner. Dette ble gjort for å avgrense søket på en strukturert måte. Søkeord som ble brukt var: «*fengsel*», «*prison*», «*rehabilitering*», «*rehabilitation*», «*straff*», «*punishment*», «*domfelt*», «*inmates*», «*løslatt*», «*brukermedvirkning*», «*kriminalitet*», «*crime*», «*oppfølging*», «*samhandling*», «*samordning*» «*officers*». Søket ble begrenset til tidsrammen 2017-2022, til å gjelde fagfelleverderte artikler og de skulle være skrevet på et skandinavisk eller engelsk språk. I søket etter litteratur benyttet jeg meg også av kjedesøk, det innebærer at man går fra en kilde til en annen via kildens referanser (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 119). Fordelen ved kjedesøk er at en følger en god referanse til den neste, og dermed kan en følge argumentets utvikling. Ulempen er at kan gå glipp av sentral motargumentasjon.

Etter at søket var nødvendig avgrenset i henhold til problemstillingen, ble første titler gjennomgått. Deretter ble sammendraget lest, før full tekst ble lest. Ved hjelp av inklusjons- og eksklusjonskriteriene som var satt på forhånd, ble det et filter da jeg leste tekstene i sin helhet, slik ble artikler luket ut gjennom utvelgingsprosessen (Thidemann, 2019, ss. 90-91).

Som en støtte til å lese og forstå vitenskapelige artikler, vurdere relevans, og gjenkjenne eventuelle grunner for ekskludering slik som etiske forhold, tok jeg i bruk en sjekklister for kvalitativ forskning fra Helsebiblioteket (2018). Som følge av oppgavens størrelse og i tråd med retningslinjene gitt av Universitetet i Stavanger ble tre vitenskapelige artikler valgt ut, som videre skal brukes til analyse. Søkeprosessen som ledet frem til funn av artikler er presentert i figur 1, og inklusjon-og eksklusjonskriterier er presentert i figur 2.

3.2.1 Tabell av funn

Søk foretatt mellom 16.01.23- 28.02.23								
Søk	Database	Dato	Søkeord	Avgrensninger	Antall treff	Sammendrag lest	Fulltekst lest	Artikler brukt
S1	Oria		«Fengsel», «Prison»		391			
S2	Oria		«Rehabilitering», «Rehabilitation»		7054			
S3	Oria		«Straff» «Punishment»		8124			
S4	Oria		«Domfelt» «Inmates»		103			
S5	Oria		«Løslatt»		88			
S6	Oria		«Brukermedvirkning»		347			
S7	Oria		«Kriminalitet» «Crime»		3092048			
S8	Oria		«Oppfølging»		5549			
S9	Oria		«Samhandling», «Samordning»		9144			
S10	Oria		«Officers»		7895226			
S11	Oria	01.02	S5, S6, S8 og S9	Siste 5 år, engelsk eller skandinavisk språk, artikkel	2	1	1	1
S12	Oria	16.02	S1, S2, S4 og S10	Siste 5 år, engelsk eller skandinavisk språk, artikkel	216	5	1	1
S13	Oria	28.02	S1, S2, S3 og S7	Siste 5 år, engelsk eller skandinavisk språk, artikkel	164	6	1	1

Figur 1: Tabell *kun* av søkeord og kombinasjoner som ledet til funn av artikler

3.2.2 Inklusjon- og eksklusjonskriterier

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Fagfellevurdert	Ikke fagfellevurdert
Vitenskapelige artikler	Fagartikler
Engelsk, norsk, svensk eller dansk språk	Ikke engelsk eller skandinavisk språk
Publisert de siste 5 år (2017-2022)	Eldre enn 5 år
Voksne	Barn
Overførbar til sosionomyrket	Ikke overførbar til sosionomyrket
Overførbar til norske forhold	Ikke overførbar til norske forhold

Figur 2: Inklusjon- og eksklusjonskriterier

3.3. Kildekritikk

Med begrepet kildekritikk menes det å vurdere litteraturen en har funnet. Dalland fremhever at det ikke tilsier «å opphøye oss til dommere over forskningsarbeidet bak en rapport eller den faglige kvaliteten» (Dalland, 2017, s. 158). For å kunne ta en kritisk vurdering av de valgte vitenskapelige artiklene, er det valgt å bruke «oppskriften» Dalland oppgir for kildekritikk: å vurdere gyldighet og relevans.

3.3.1 Gyldighet

For å sikre en høy reliabilitet på de utvalgte vitenskapelige artiklene, sjekket jeg tidsskiftene opp mot registeret over vitenskapelige publiseringskanaler. Det nasjonale publiseringsutvalget og Norske senter for forskningsdata samarbeider på et register hvor publiseringskanalene inkluderes og rangeres etter gitte kriterier (Norsk senter for forskningsdata, 2018). De vitenskapelige artiklene som er valgt til analyse er publisert i: *Tidsskrift for velferdsforskning*, *British Journal of Criminology* og *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*. De aktuelle publiseringskanalene er godkjente, inkludert i registeret, og rangert til vitenskapelig nivå 1 eller over. At de er rangert til vitenskapelig nivå 1 innebærer at de oppfyller kravene til å være en vitenskapelig publiseringskanal (Norsk publiseringsindikator, u.å.).

De tre vitenskapelige artiklene som er valgt til analyse er førstehåndskilder. En førstehåndskilde er den opprinnelige utgaven av en tekst (Dalland, 2017, s. 162). En annenhåndskilde kan være relevant, da i form av at enn annen forsker har systematisk vurdert teksten og foretatt en videre drøfting. Ulempen er at det vil være en fare for at det

opprinnelige perspektivet har forandret seg i forhold til det som var den primære forskerens intensjon. På grunnlag av dette er det valgt å anvende førstehåndskilder i denne oppgaven. Likevel kan det være en mulighet for at det opprinnelige perspektivet vil endre seg noe, da det i denne oppgaven vil skje en videre tolkning av original forskning.

3.3.2. Relevans

Denne oppgaven søker å belyse hvordan det arbeides for å rehabilitere og hjelpe innsatte med å skape seg et liv uten kriminalitet, og videre hvordan dette arbeidet videreføres etter soning for å sikre en vellykket tilbakeføring. I søket etter vitenskapelige artikler var det viktig å finne studier som var gjennomført i Norge eller Norden, som i tillegg kunne vurderes å være relevant for å belyse problemstillingen. Alle artiklene som er valgt er studier som er gjennomført i Norge.

I kapittel 4 vil det redegjøres for hver enkelt vitenskapelig artikkel og begrunne med hvorfor og hvordan den enkelte studien kan være med å belyse den aktuelle problemstillingen, videre vil det gjøre rede for den enkelte artikkels relevans.

3.4 Metodekritikk

En mulig utfordring som kan oppstå ved anvendelsen av litteraturstudie, er at forskeren utforsker et tema som ikke har vært betydelig forsket på. Søk etter tidligere forskning viser at det er gjort mye forskning på ettervern i sammenheng med barn og ungdom men ikke på kriminelle. Det kan ha sammenheng med at det er en lovfestet rettighet i motsetning til ettervern for kriminelle som ikke er lovfestet. Det gjorde det viktig å finne hensikten bak studiene, for å vurdere om det var relevant for egen forskning.

Ved å anvende litteraturstudie får forskeren mulighet til å ta i bruk flere vitenskapelige artikler, og forskning som har benyttet seg av ulike metoder. Det gir bredde og nyanser i datamaterialet, og ved å analysere og drøfte funnen i flere vitenskapelige artikler kan man sammenligne og stille forskning opp mot hverandre. Sett at ulike forskningsartikler har samme funn og konklusjon, kan det bidra til å styrke resultatene og påliteligheten.

Ved å bruke litteraturstudie som metode kan forfatterens forståelse av tema prege valg av vitenskapelige artikler, hvordan oppgaven presenteres og tolkningen av funn. Dermed gjelder det å være bevisst på egne holdninger, og ved å bruke relevante inklusjons- og eksklusjonskriterier forsøkes det å minimere sjansene for dette.

3.5 Forskningsetikk

Forskningsetikk innebærer mer enn å følge regler. Det innebærer å reflektere rundt etiske utfordringer som forskningen kan by på. Ved å studere mennesker, deres livssituasjon og deres forhold til samfunnet, blir det viktig at de oppleve å bli ivaretatt. Hensikten med forskningen er å presentere ny viten, men det skal ikke skje på bekostning av menneskers velferd eller individets integritet (Dalland, 2017, s. 236). Denne oppgaven har ikke samlet inn egen data, men de aktuelle forskningsartiklene er godkjent av de representative forskningsetiske råd. Til tross for det, er jeg som forsker ansvarlig for å behandle gruppen som blir omtalt i oppgaven med respekt. Det har dermed blitt foretatt overveielser ved formuleringer, begrepsvalg og drøftingens natur, og prøvd å vurdere hvordan disse kan oppfattes av dem som måtte lese oppgaven. Oppgaven skal, etter beste evne, skrives på en slik måte at alle grupper involvert i forskningen blir ivaretatt.

4. Presentasjon av vitenskapelige artikler

I dette kapittelet vil de vitenskapelige artiklene som danner grunnlaget for den kommende drøftingen presenteres. Funnene skal bidra til å belyse problemstillingen: *Hvordan kan sosionomen ta del i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i kriminalomsorgen?* De vitenskapelige artiklene vil bli fremlagt, uten en egen vurdering av teksten. Relevans for oppgavens problemstilling vil også begrunnes.

4.1 Andvig & Karlsson, 2021

Artikkel 1: Norge	Andvig, E. & Karlsson, B. (2021). Samordnede velferdstjenester til personer etter soning- glippsoner og broer. https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2021-03-01
Hensikt	Å undersøke hva som bidrar til å sikre helhetlig oppfølging etter soning og gjenetablere kontakt med nettverk, arbeid og familie.
Metode	Studien har et kvalitativt design med individuelle og fokusgruppeintervjuer.
Utvalg	Studien baserer seg på svar fra 17 mennesker fra midten av tjuårene til pensjonsalder. Det er ansatte i NAV, ansatte og frivillige ved Senteret, ansatte ved voksenopplæringstilbud (VO) samt deltakere med soningserfaring. Majoriteten av deltakerne var ansatte eller frivillige uten soningserfaring, og et mindre antall av deltakerne hadde soningserfaring.
Resultater	Forfatterne deler selv sine funn i tre temaoverskrifter, som er <i>de løslattes hjelpebehov, tjenestens tilgjengelighet og samarbeid i oppfølging av løslatte</i> .
Kvalitet	Fra et fagfelleverdert tidsskrift, og av nyere dato. Forfatterne redegjør for fremgangsmåte. Begrensninger ved studien, er at det begrensende antallet deltakere i studien peker på viktigheten av ikke å generalisere funnene. Flere intervjuer med løslatte, kunne ha gitt større variasjon i deres erfaringer.
Etikk	Studien er registrert og har fått tilrådning fra Norsk senter for forskningsdata. Studien redegjør for etisk behandling av deltakerne, de fikk informasjon om at de når som helst kunne trekke seg fra studien, og i så fall vil deres opplysninger bli slettet. De som ønsket å delta, signerte et informasjonsskriv.

Relevans	Studien er relevant da den diskuterer betydningen av samordning av velferdstjenester for personer etter soning, og hvordan det kan bidra til å unngå «glippsoner» og bygge «broer». Studien fokuserer på utfordringene med å tilby helhetlig oppfølging for personer etter soning, og hvordan samarbeid mellom ulike aktører kan bidra til å løse disse utfordringene. Studien kan gi et grunnlag for å forstå utfordringene og mulighetene i arbeidet med innsatte i kriminalomsorgen.
----------	---

4.2 Todd- Kvam, 2019

Artikkel 2: Norge	Todd-Kvam, J. (2019). An unpaid debt to society: How 'Punishment Debt' Affects Reintegration and Desistance From Crime in Norway. <i>The British Journal of Criminology</i> , 1478-1497 https://doi.org/10.1093/bjc/azz024
Hensikt	Studien undersøker hvordan gjeld påvirker tilbakeføring og avholdenhet fra kriminalitet.
Metode	Studien anvender «mixed methods». Den analyserer data fra tidligere intervjuer gjennomført med kriminalomsorgsbetjener (N=8) og desister (N=9). Samtidig som forfatteren selv har gjennomført intervjuer.
Utvalg	Utvalget inkluderer en rekke profiler: to intervjuobjekter som kommer til slutten av en enkelt lang dom, en som har unngått fengsel, men som har mottatt andre sanksjoner og resten (6) har historier om narkotikabruk og gjentatte lovbrudd. De som ble intervjuet inkluderer menn (7) og kvinner (2), personer født i Norge (7) og personer født andre steder (2). Det inkluderer også data fra et intervju med lederen for Røde Kors 'Gjeldsprosjekt'.
Resultater	Forfatteren deler selv funnen inn i temaene, <i>frykten for å komme i gang med å håndtere gjeld, en følelse av urettferdighet og dobbel straff, undergraving av jobbmotivasjon og en følelse av unngåelse.</i>
Kvalitet	Fra et fagfellevurdert tidsskrift, og av nyere dato. Forfatterne redegjør for fremgangsmåte. Den oppgir potensielle begrensninger ved studien, på grunn av utvalgets art, da alle som ble intervjuet kommer fra en tredje sektororganisasjon, sammen med den lille utvalgsstørrelsen, begrenser muligheten for empirisk generalisering.

Etikk	Ikke spesifisert etisk behandling av deltakere.
Relevans	Studien ser på straffesystemet som en del av et større system av sosiale, økonomiske og politiske faktorer som påvirker en persons evne til å tilbakeføres i samfunnet. Studien belyser sammenhengen mellom økonomisk gjeld og psykiske plager, og at dette kan ytterligere hindre tilbakeføringen av innsatte til samfunnet. Ved å fokusere på rehabilitering og tilbakeføring, i tillegg til straff og soning, kan man bidra til å redusere kriminalitetsraten og øke samfunnets sikkerhet og velvære.

4.3 Anderson & Gröning, 2017

Artikkel 3: Norge	Anderson, Y. A. & Gröning, L. (2017). Rehabilitation in Principle and Practice: Perspectives of Inmates and Officers. <i>Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice</i> , 4 (2), 220-246 https://doi.org/10.15845/bjclcj.v4i2.1069
Hensikt	Hensikten med studien var å avdekke hvordan rehabilitering forstås av de innsatte og betjentene i «Viken fengsel».
Metode	Studien har et utforskende i design og benyttet en kvalitativ metodikk. Den primære kilden til datainnsamlingen var gjennom bruk av semistrukturerte intervjuer med innsatte og betjenter ved «Viken fengsel».
Utvalg	Studien baserer seg på svar fra 20 innsatte og 11 ansatte som ble intervjuet mellom februar og mars 2016. Utvalget av innsatte er begrenset til tre avdelinger i «Viken fengsel». Ansatte ble valgt fra alle avdelinger bortsett fra én, hvor det ikke var frivillige.
Resultater	Forfatterne deler selv sine funn i fem temaoverskrifter, som er <i>rehabilitering konseptualisert, innsattes isolasjon og psykisk helse, innsattes narkotikabruk, begrenset kapasitet og ressurser, ulik behandling.</i>
Kvalitet	Fra et fagfelleverdert tidsskrift, og av nyere dato. Studien er godt utformet og gjennomført med detaljert beskrivelse av forskning design og datainnsamling. Noen begrensninger som følger av studien bør bemerkes. For det første kan det være et element av selvvalgs skjevhet som følge av at studien var frivillig basert. På grunn av prøvetakingsmetoden og liten prøvestørrelse var det også begrensninger på generaliserbarheten til resultatene.

Etikk	Forskerne har tatt hensyn til samtykke fra deltakerne i studien ved å informere dem om formålet med studien, hvordan dataen vil bli brukt, og at de hadde rett til å trekke seg når som helst. Videre har forskerne tatt hensyn til konfidensialitet ved å anonymisere all data fra deltakeren i studien for å beskytte deltakerens personvern og hindre at deres personlige informasjon blir identifisert.
Relevans	Den er relevant og viktig for feltet og gir innsikt i synspunktene til både innsatte og ansatte på rehabilitering i fengsler, samt identifiserer faktorer som kan påvirke effektiviteten av rehabiliteringsprogrammer.

5. Analyse og tolkning

Jeg valgte å benytte meg av Thematic analysis: a simplified approach som er en anbefalt analysemetode for de uerfarne, som beskrevet av Aveyard 2014 (s. 143). Selv om jeg gjorde noen justeringer til metoden for å tilpasse den til mine personlige preferanser, fant jeg den likevel til å være et svært nyttig verktøy.

Jeg brukte en rekke ulike teknikker og verktøy for å analysere og tolke resultatene fra artiklene i forhold til min problemstilling. Først og fremst sørget jeg for å ha problemstillingen min lett synlig til en enhver tid, slik at jeg kunne sikte meg inn på å finne relevant data. Jeg fulgte deretter anbefalingene til Thidemann (2019) og leste resultatdelene fra artiklene grundig flere ganger, reflekterte kritisk, tolket og assosierte med annen kunnskap og erfaring (s. 92-93). Jeg har lest artiklene både i sin helhet og de ulike delene separat. Jeg merket meg ord, setninger og tekstbiter egnet til å belyse min problemstilling, og markerte disse med markeringstusjer i ulike farger, som anbefalt av Aveyard (2014, s. 144). For å skape en bedre oversikt, lagde jeg meg stikkordoverskrifter på et ark ved siden av det markerte materialet. Dette hjalp meg å identifisere ulike temaer og sammenhenger mellom tekstbiter fra de ulike artiklene. Ved å bruke disse teknikkene, fikk jeg en dypere forståelse av resultatene og det ble lettere å gjenkjenne mønsteret og sammenhenger gjennom assosiasjoner og tolkninger.

5.1 Sammenligning av foreløpige tema

Artikkel 1.	Artikkel 2.	Artikkel 3.
1. De løslattes hjelpebehov	1. Bistand med gjeldsproblematikk	1. Rehabilitering
2. Tilgjengelighet/ tilstedeværelse	2. Rehabilitering og tilbakefall til kriminalitet	2. Psykisk helse
3. Samarbeid	3. Psykisk helse	3. Rusproblematikk
4. Samlokalisering	4. Stigmatisering og likeverd	4. Begrenset kapasitet og ressurser
5. Praktisk og sosial hjelp		5. Individuell behandling
6. Nettverk, arbeid og sosiale aktiviteter		6. Stigma
7. Tillit		7. Gjensidighet og verdighet
		8. Brukermedvirkning

Figur 3: Tabell med sammenligning av foreløpige tema

Videre bestemte jeg meg for å gjennomføre en ny tolkningsprosess basert på tabellen over og det innsamlede datamaterialet. Jeg bestemte meg derfor for å sette opp en ny tabell basert på de samme prinsippene som før, noe som ville hjelpe meg å illustrere hvordan temaene kunne summere opp i tre hovedtema. Dette fremkommer nedfor i tabell 4.

5.2 Sammenfatning av tema

Tema fra artiklene	Sammenfattet tema
<ol style="list-style-type: none"> 1. Praktisk og sosial hjelp 2. Nettverk, arbeid og sosiale aktiviteter 3. De løslattes hjelpebehov 4. Bistand med gjeldsproblematikk 5. Individuell behandling 6. Tilgjengelighet/ tilstedeværelse 7. Rehabilitering og tilbakefall til kriminalitet 8. Rehabilitering 	Sosionomens rolle og kompetanse i kriminalomsorgen
<ol style="list-style-type: none"> 1. Stigmatisering og likeverd 2. Stigma 3. Gjensidighet og verdighet 4. Tillit 5. Brukermedvirkning 	Med verdighet og respekt
<ol style="list-style-type: none"> 1. Samlokalisering 2. Samarbeid 3. Begrenset kapasitet og ressurser 4. Psykisk helse 5. Rusproblematikk 	Tverrfaglig samarbeid

Figur 4: Tabell med sammenfatning av tema

I følge Aveyard (2014), bør man være forsiktig med å slå seg til ro med resultater som samsvarer uten problemer (s. 149). I denne studien var utvelgelsen av temaer ikke uproblematisk, og det var viktig å utføre en grundig analyseprosess og tolkning for å sikre at overordnede temaer var representative og relevante for problemstillingen. Inklusjons, eksklusjonskriterier og hva som kan ligge til grunn for dette er beskrevet nærmere i metodediskusjon så godt det lar seg gjøre.

6. Resultater

6.1 Sosionomens rolle og kompetanse i kriminalomsorgen

Noe som går igjen i mine valgte artikler er deltakerens ønske om bistand med det praktiske og sosiale. I studien til Todd-Kvam (2019) vektlegges det spesielt at økonomisk rådgiving, bistand med gjeld og økonomiske problemer kan være avgjørende for den løslatte. En undersøkelse fra 2017 viste at 131 personer i Norge hadde over 1 million kroner i gjeld på grunn av ubetalte erstatningskrav, og denne typen gjeld omtales som «straffegjeld» (s. 1478). Gjeld øker risikoen for tilbakeføring til kriminalitet og gjelden de domfelte har pådratt seg gjennom både kriminalitet og juridiske omkostninger, kan dermed skape en barriere for tilbakeføring. Bistand med det praktiske og sosiale støttes av studien til Andvig & Karlsson (2021), hvor de løslatte forteller om behov for bistand med sin egen økonomi, sosiale aktiviteter, arbeidstrening og videregående opplæring. De straffedømte rapporterte også at den manglende sosiale støtten var den største hindringen for vellykket integrering (ss. 2, 6). Det ses i sammenheng med studien til Anderson & Gröning (2017) hvor innsatte betraktet tilgang til familiehjelp, bolig og jobb utenfor fengselet som en del av sin rehabilitering.

Videre var et viktig funn betydningen av rehabilitering. I studien til Anderson og Gröning (2017) svarte 7 innsatte «ja» og 13 «nei» når de ble spurt om de anser seg selv i behov for rehabilitering (s. 231). De innsatte hadde tiltak de kunne delta i, men de savnet noe som var mer individuelt tilpasset. Videre fortalte de innsatte ved en av avdelingene at de opplevde å ha liten medvirkning på tiltakene sine. For å sikre god rehabilitering må fremgangsmåten tilpasses individuelt, i tillegg til å legge til rette for brukermidvirkning. Om vedkommende får hjelp til refleksjon rundt egen atferd, og dekt grunnleggende og praktiske behov, reduseres sjansen for ny kriminalitet ved løslatelse (Anderson & Gröning, 2017; Andvig & Karlsson, 2021; Todd-Kvam, 2019).

6.2 Med verdighet og respekt

Flere av studiene viste hvordan relasjoner og møter mellom innsatte/ løslatte og ansatte basert på respekt, interesse og forståelse, ga brukergruppen en opplevelse av en likeverdig relasjon (Andvig & Karlsson, 2021; Todd-Kvam, 2019; Anderson & Gröning, 2017). Studien til Andvig & Karlsson (2021) dokumenterer betydningen av personlig kontakt mellom hjelper og bruker, og at man kjenner hverandre, og kan utvikle et forhold basert på tillit. Videre opplevde brukergruppen at hvis det var en likeverdig relasjon med hjelperen, kunne det redusere følelsen av makt og kontroll og øke følelsen av å bli lyttet til med respekt (s. 243). På

den andre siden kan det også føre til at innsatte blir ytterligere trukket tilbake og få mistillit til betjentene som de kan se på som lite omsorgsfulle. Ett annet funn i valgte artikler var opplevelsen av stigma. I studien til Todd-Kvam (2019) opplevde deltakerne at tilsyn som opplevdes som nyttig kunne avverge stigma, og opplevelsen av å bli urettferdig kontrollert og overvåket.

6.3 Tverrfaglig samarbeid

I flere valgte studier beskrev deltakerne utfordringer når det gjaldt samlokaliseringen, begrenset kapasitet og ressurser. Studien til Andvig & Karlsson (2021) viser at samlokalisering av ulike tjenester skaper forbindelser mellom ulike etater og hjelpeinstanser og gir løslatte tilgang på ulike tjenester, inkludert utdanning og arbeidstrening, psykososial støtte, økonomisk veiledning og NAV- tjenester (s. 11). I sammenheng med studien til Anderson & Gröning (2017), uttrykte både innsatte og betjenter bekymring for de begrensede ressursene. De innsattes fokus var mest på ressursknapphet og dens rolle i deres reduserte motivasjon til å delta i noen av aktivitetene eller be om hjelp.

I studien til Andvig & Karlsson (2021) rapporteres det om bekymring for den mangelfulle oppfølgingen av personer med rusvansker, særlig de som ruser seg aktivt (s. 6). Resultatene av studien indikerer at samlokalisering av ulike velferdstjenester er en effektiv strategi for å tilby en mer helhetlig tjeneste til personer med soningsbakgrunn og rusutfordringer. Det er imidlertid også viktig å ta opp løslattes rusproblemer og sikre en kontinuerlig oppfølging gjennom et tverrfaglig samarbeid mellom kommuner/bydeler og andre hjelpeinstanser, da denne gruppen ofte faller mellom stoler og ikke får den hjelpen de har behov for (s. 11). Studien til Anderson & Gröning (2017) viser en rekke utfordringer knyttet til psykisk helse og rusmisbruk. Sammenlignet ser man i studien til Todd-Kvam (2019) en sammenheng mellom økonomisk gjeld og psykiske plager, og dette vil ytterligere hindre tilbakeføring (s. 1483). Andvig & Karlsson (2021) beskriver også intervjuobjekter som opplever gjeld som lammende og som driver dem til narkotikabruk. Det er en rekke utfordringer knyttet til psykisk helse og rusmisbruk som må håndteres for å kunne hjelpe denne sårbare gruppen.

7. Diskusjon

Videre vil problemstillingen drøftes ut ifra litteraturstudiens funn og kunnskapsgrunnlaget som er blitt presentert. Drøftingen vil deles opp i tre overskrifter, som skal bidra til å besvare oppgavens problemstilling: *Hvordan kan sosionomen ta del i den helhetlige oppfølgingen av innsatte i kriminalomsorgen?*

7.1. Betydningen av sosionomens rolle og kompetanse i kriminalomsorgen

Tidligere forskning viser at innsattes og tidligere innsattes livssituasjon har en overrepresentasjon av økonomiske og sosiale problemer, vanskelige livsforhold, arbeidsløshet og fysiske, psykiske og rusrelaterte helseutfordringer. Valgte artikler finner at tilgang til bolig, utdanning, arbeid og sosial støtte fra familie, venner, likepersoner og helse- og sosialtjenester, er viktige for å øke individets evne til å håndtere utfordringer og fremme deres velvære. Forebygging og behandling av rusavhengighet vektlegges, samt bistand med gjeld og økonomiske problemer (Andvig & Karlsson, 2021; Cramer, 2014; Todd-Kvam, 2019). Det er viktig å påpeke at selv om mange innsatte oppga å ha hatt problemer i oppveksten, betyr ikke det at alle som har opplevd vanskeligheter vil ende opp i fengsel. Mange klarer å overvinne utfordringene og bygge et godt liv. Likevel viser statistikken at risikoen for å ende opp med dårlige levekår er høyere for de som har hatt en vanskelig barndom.

I Statistisk sentralbyrå sin rapport «leveårsproblemer blant innsatte i norske fengsler», ser man en klar sammenheng mellom problemer i barndommen og problemer en har i voksen alder. Rapporten fra Justis- og beredskapsdepartementet (2017) viser at 40% av de som løslates ikke har økonomiske ressurser til å klare seg. Tre av ti var i kontakt med barnevernet før de fylte 16 år. I tillegg hadde mange innsatte en vanskelig barndom preget av dårlig økonomi, ustabile boforhold, mishandling, sykdom og foreldre med rusproblemer. Mer enn to tredjedeler av de innsatte oppga å ha utfordringer på ett eller flere av disse områdene (Statistisk sentralbyrå, 2004). Det vil i denne sammenhengen være relevant å se problemstillingen min i lys av traumebevisst omsorg. Traumebevisst omsorg brukes vanligvis på barn og unge, men kan være relevant i en rehabiliteringssituasjon hos innsatte. Det kan være særlig utfordrende for en innsatt med traumer og håndtere soning. Det er en krevende og tidsomfattende prosess å få personen til å ta tilbake kontrollen og endre sin atferd. Arbeidet vil bestå av at personen skal lære seg nye måter å håndtere følelser og impulser på. Et viktig verktøy i denne prosessen er aktiv lytting og få den innsatte til å reflektere rundt egne handlinger og følelser, og ikke minst sette ord på følelsene sine. Tilnærminger som

promoterer bruk av rasjonell prosessering og evne til å reflektere rundt egne følelser og impulser har vist seg å ha en viktig rolle i å hjelpe mennesker til å utvikle selvregulerende ferdigheter (Bath, 2008, s. 20).

Samfunnet forventer at lovbrøtere tar ansvar for sine lovbrudd ved å sone fengselsstraff. Imidlertid er det viktig at fengselsoppholdet vurderer hva som er hensiktsmessig soningstid, muligheter for rehabilitering og tiltak for tilbakeføring. Studien til Anderson & Gröning (2017) rapporterte om utfordringer i rehabiliteringsarbeidet. Betjentenes meninger om rehabilitering virket integrert med opplæringen deres, og reflekterte rettssynet på rehabilitering, mens de innsattes perspektiv var mer nyansert og basert på deres erfaring. Både innsatte og betjenter hevdet at rehabilitering har en plass og en funksjon i fengselet. Der de imidlertid var uenige, er hva rehabilitering innebærer og for hvem rehabilitering er ment for. Dette illustrer en tydelig kontrast mellom rehabiliteringsideal og praksis innenfor kriminalomsorgen. Et annet interessepunkt i denne diskusjonen var at noen innsatte ga uttrykk for sitt syn på rehabilitering i forhold til personlig autonomi og personlig nytte, og mente at de hadde lite å si om eller strategier for å påvirke egen rehabilitering.

Brukermedvirkning er en viktig del av kriminalomsorgens oppgave, og kan bidra til at den innsatte opplever større grad av autonomi og selvbestemmelse, og kan dermed bidra til økt motivasjon og mestring. Å involvere den innsatte kan også føre til at vedkommende blir mer ansvarlig og engasjert i egen behandling og tilbakeføring til samfunnet. Bistand og rehabilitering gjennom en sosialfaglig tilnærming vil gagne både den innsatte og samfunnet for øvrig (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 3). Det blir viktig å stille seg spørsmålet hvordan kan sosionomen rolle og kompetanse kan bidra til at innsatte faktisk rehabiliteres og reintegreres i samfunnet, og ikke bare midlertidig «stuet vekk»?

Organisatoriske retningslinjer og rammeverk danner grunnlaget for rehabiliteringsarbeidet og løslatelsestiltak som tilbys av kriminalomsorgen og kommunene. Tall fra Statistisk sentralbyrå avdekker imidlertid en utilstrekkelig måloppnåelse. Flere domfelte slipper ut uten at de grunnleggende behovene er dekket. Hele 42% av de løslatte står uten jobb eller utdanning når de løslates, noe som vanskeliggjør tilbakeføring (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 4). Det resulterer i begrensninger for den løslattes muligheter til å bygge seg et nettverk, som videre kan bidra til at de trekkes tilbake til sitt

gamle miljø. Hjelpeapparatet rundt de domfelte svikter og de blir stående alene når de er på sitt mest sårbare.

7.2 Betydningen av verdighet i rommet mellom mennesker

Verdighet og respekt er sentrale verdier i en hjelperrolle, det viser seg gjennom sosionomens yrkesetikk og relasjonskompetanse (FO, 2015; Røkenes & Hanssen, 2012, ss. 9-12). Dette kan ses i sammenheng med at deltakerne i flere valgte studier beskrev balanserte hjelpere preget av forståelse, interesse og respekt som skapte trygghet gjennom verdighet og aksept. Å bli behandlet med verdighet som et verdifullt menneske fremstår kanskje som noe selvsagt, men dette ble i flere valgte studier fremhevet av deltakerne som noe som styrket selvfølelsen (Andvig & Karlsson, 2021; Todd-Kvam, 2019). Axel Honneth skriver at det er nettopp hvordan man blir sett og anerkjent av andre som ligger til grunn for selvfølelsen.

I Honneths anerkjennelsesteori er anerkjennelse en grunnleggende menneskelig motivasjon som kan påvirke selvbildet og identitet. For innsatte kan manglende anerkjennelse fra samfunnet, eksempelvis som følge av stigma knyttet til fengselsopphold eller kriminell bakgrunn, være en kilde til lav selvtelitt og dårlig selvbilde. Dette kan igjen påvirke motivasjonen til innsatte til å jobbe for å forbedre sin situasjon og komme tilbake til samfunnet. Dette går igjen i flere valgte studier, hvor positiv anerkjennelse fra samfunnet, for eksempel gjennom å tilby rehabiliteringsprogrammer, opplæring og arbeidsmuligheter, bidrar til å øke den innsattes selvtillit og motivasjon for å lykkes etter soning (Anderson & Gröning, 2017; Todd- Kvam, 2019). Anerkjennelse fra andre innsatte kan også ha en positiv innvirkning på motivasjonen til den innsatte. Generelt kan vi si at anerkjennelse har stor betydning for den innsattes motivasjon og positive tilbakemeldinger, samt støtte fra samfunnet kan være avgjørende for en vellykket tilbakeføring etter soning (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 99-102).

Anerkjennelse, myndiggjøring og brukervedvirkning har alltid ligget implisitt i sosialt arbeid. Anerkjennelse styrker menneskers selvtillit, selvrespekt og selvaktelse. Dette støttes av studien til Anderson og Gröning (2017) hvor en deltaker fremhever at det er en forutsetning for å kunne medvirke (s. 232). Å bli sett og hørt kan mobilisere og identifisere ressurser. Sosialarbeidere kan møte begrensninger i systemene de jobber i, som begrenser brukerens medvirkning og sosialarbeiderens frihet til å velge strategier. Begrepene utfordres av forholdet mellom hjelp og kontroll. Selv om en ikke har til hensikt å krenke, kan

kontrollaspektet i sosialt arbeid oppleves krenkende. Brukere kan også oppleve diskriminering og lite rom for medvirkning. Det kan være vanskelig å kombinere rammer og verdier sosialt arbeid, men vi vet at sosialt arbeid har en etisk forankring i det vi gjør og måten vi møter mennesker på. En liten tankevekker når vi snakker om medvirkning er hvem er det egentlig som medvirker i hvem sitt liv? Brukere skal gis mulighet til å medvirke, men er det ikke slik at det er sosialarbeideren som medvirker i brukeren liv?

Det kan se ut til at ønsket om å bli gjort sterkere og bedre rustet for fremtiden kan være felles for flere, og at dette kan avhenge av en god relasjon mellom hjelper og hjelpetrequende. Samtidig kan det kanskje si noe om hjelpernes evne til å gjenkjenne styrke i alle mennesker uansett omstendigheter. Dette perspektivet understreker betydningen av å ha et relasjonelt perspektiv når man utvikler programmer og tjenester for å hjelpe personer i sårbare situasjoner, og fokusere på å styrke relasjonene mellom mennesker for å øke deres motstandsdyktighet og velvære. Ved å ha et kritisk blikk på seg selv og sin egen praksis, kan sosialarbeideren være i stand til å forbedre og styrke relasjonen med brukeren.

Studier ved Freud-senteret i London presenterer at når barn lærer og regulerer sine egne følelser, lærer de å skille mellom ulike følelser, forstå meningsinnholdet i følelsene og hvordan de skal tilpasses ulike situasjoner og mellommenneskelige forhold. Dette bidrar med å mestre følelsesmessige belastninger og er en grunnleggende sosial egenskap. Uten en god følelsesregulering kan en lett bli mer impulsiv og aggressiv, som kan føre til destruktiv atferd, selvskading eller annen utagering (Håkonsen, 2014, s. 47).

7.3 Betydningen av tverrfaglig samarbeid

Undersøkelser viser at en typisk utfordring blant innsatte er rusavhengighet. Rapporten fra Justis- og beredskapsdepartementet viste at om lag 65% av de innsatte hadde rusproblemer knyttet til alkohol, narkotika, eller begge deler i det de ble innsatt. I studien til Anderson og Gröning (2017) avslørte innsatte utbredelsen av narkotikamisbruk i «Viken fengsel» – noe som ga uttrykk for at innsatte med narkotikaproblemer fortsatt finner måter å få tilgang til narkotika på, og at noen innsatte uten (kjent) tidligere narkotikahistorie eksperimenterer med narkotika og deretter blir avhengige mens de sitter i fengsel. Andvig & Karlsson (2021) finner at løslatte med rusproblem må adresseres og følges opp over tid gjennom et bredt samarbeid mellom kommuner/ bydeler og andre hjelpeinstanser (s. 11).

Hvorvidt den domfeltes tilbakeføring etter løslatelse er vellykket avhenger av samfunnets mottakelse. Hjelpeapparatet kan bistå med arbeid og bolig, men om vedkommende ikke er ønsket i samfunnet, kan det føre til at tilbakeføringen ikke lykkes. Eksempelvis hvis de andre som bor i kommunen ikke ønsker kontakt med den domfelte, enten om det er en kollega eller nabo, vil det hindre den domfeltes mulighet til å skape et nettverk og bli en del av samfunnet. I denne sammenhengen kan årsaken til domfellelsen ha betydning. Om den domfelte har sonet en dom for fartsoverskridelse kan det betraktes som mer akseptabelt eller mindre alvorlig av mange. Derimot vil en domfellelse for overfall eller overgrep ha en svært negativ samfunnsmessig status og det kan i ytterstegrad vanskeliggjøre en vellykket tilbakeføring.

Det er viktig å huske at faktorene, som nevnt ovenfor, kan være sammenvevet og påvirke hverandre. Det er derfor viktig å anerkjenne betydningen av disse og jobbe for å gi støtte og hjelp til de som trenger det. Samarbeid med kommune og andre hjelpeinstanser skal legge til rette for endring av atferd og økt livskvalitet.

8. Oppsummerende refleksjoner

Organisatoriske retningslinjer og rammeverk for rehabilitering og løslatelse er tydelig, men det er vanskelig å implementere dem i praksis. Målene om å hjelpe de som har falt utenfor samfunnet og redusere kriminalitet, blir ikke oppnådd da samhandlingen og samarbeidet mellom de relevante etatene er utfordrende og vanskelig å gjennomføre. Arbeidsfordelingen oppfattes som uklar og mangelen på ressurser utfordrer tilbakeføringen av løslatte. Flere av de innsatte opplever å ikke få tilstrekkelig hjelp under soning, og deres mulighet for vellykket tilbakeføring vil følgelig reduseres. Uten nødvendig bistand og behandling er de spesielt sårbare når de slippes ut, og veien tilbake til gamle vaner kan fort bli kort. Resultatet er at ny kriminalitet ikke blir redusert, og tidligere innsatte ender tilbake i fengsel.

Ved bruk av tidligere publiserte vitenskapelige artikler, kunnskapsgrunnlaget og sitater, understreker denne forskningen behovet for videre forskning, utvikling av strategier og igangsetting av tiltak for å gi god helhetlig oppfølging til løslatte.

9. Referanser

I henhold til retningslinjene gitt av Universitetet i Stavanger, skal oppgaven inneholde minst 750 sider av selvvalgt pensum. Selvvalgt pensum er markert med stjerne (*) og er 857 sider tilsammen.

- Anderson, Y. A. & Gröning, L. (2017). Rehabilitation in Principle and Practice: Perspectives of Inmates and Officers. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, 4 (2), 220-246. <https://doi.org/10.15845/bjclcj.v4i2.1069>
- Andvig, E., & Karlsson, B. (2021). Samordnede velferdstjenester til personer etter soning – glippsoner og broer. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(3), 1–14. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2021-03-01>
- Aveyard, H. (2014). *Doing a literary review in Health and Social Care: A practical guide* (3. utg.). Maidenhead: McGraw-Hill Open University Press. Hentet 24. april 2020 fra <http://bookprice.uk/NO-Category/6753-Doing-a-Literature-Review-in-Health-and-Social-Care-A-Practical-Guide.html> ***(Kapittel 6, 19 sider)**
- Bath, H. (2008). *The Three Pillars of Trauma-Informed Care*. Bllomington: Starr Global Learning Network. ***(5 sider)**
- Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I., & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (ss. 19-35). Oslo: Universitetsforlaget
- Cramer, V. (2014). *Forekomst av psykiske lidelser hos domfelte i norske fengsler*. Oslo universitetssykehus HF Ullevål. ***(42 sider)**
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. ***(267 sider)**
- Dominelli, L. (2004). *Social work: Theory and Practice for a Changing Profession*. Polity Press. ***(254 sider)**.
- Ellingsen, I. T., & Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukervedvirkning. I L. I. Ellingsen I. T., *Sosialt arbeid. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fellesorganisasjonen. (2015, Mars). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Helsedirektoratet. (2006). *Brukermedvirkning- psykisk helsefeltet: Mål, anbefalinger og tiltak i Opptrappingsplan for psykisk helse.*

<https://omsorgsforskning.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2444717/Brukermedvirkning-psykisk%20helsefeltet-mal-anbefalinger-og-tiltak-i-opptrappingsplanen-for-psykisk-helse-IS-1315.pdf?sequence=1> ***(34 sider)**

Helsedirektoratet. (2022, 15. desember). *Brukermedvirkning.* Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/brukermedvirkning>
***(3 sider)**

Hutchinson, G. S. (2014). *Samfunnsarbeid* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser.* Oslo: Gyldendal Akademisk

***(Kapittel 2, 23 sider)**

Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Redusert tilbakefall til ny kriminalitet.* Oslo: Regjeringen.no. Hentet fra Regjeringen.no.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/redusert-tilbakefall-til-ny-kriminalitet/id2556905/>

***(15 sider)**

International Federation of Social Workers. (2019). *Global definisjon av sosialt arbeid.*

<https://www.ifsw.org/no/what-is-social-work/globaldefinition-of-social-work/>

***(8 sider)**

Kriminalomsorgen. (u.å.). *Ord og uttrykk.* Hentet 27. januar 2023 fra kriminalomsorgen.

<https://www.kriminalomsorgen.no/ord-og-uttrykk.275774.no.html>

***(1 side)**

Kriminalomsorgen. (2020). *Tilbake til samfunnet.* Hentet fra Kriminalomsorgen.no:

<https://www.kriminalomsorgen.no/tilbake-til-samfunnet.280288.no.html>

***(1 side)**

Kriminalomsorgsdirektoratet & Regionalt helseforetak. (2021). *Plan for styrking av helsetjenester i fengsel innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (områdefunksjon): et samarbeid mellom KDI og RHF.*

<https://helse-vest.no/seksjon/styresaker/Documents/2021/16.06.2021/Sak%2005521%20Vedl.%201%20Plan%20for%20styrking%20av%20helsetjenester%20i%20fengsel.pdf>

***(28 sider)**

Kriminalomsorgen. (2023, 16. januar). *Nøkkeltall fra kriminalomsorgen- desember 2022.*

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI).

<https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/nokkeltall-fra-kriminalomsorgen-desember-2022?publisherId=17847130&releaseId=17952989>

***(1 side)**

Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.

Levin, I., & Ellingsen, I. T. (2015). Relasjoner i sosialt arbeid. I L. I. Ellingsen I. T., *Sosialt arbeid. En grunnbok*. Oslo Universitetsforlaget.

Lossius, K. (2015). *Håndbok i rusbehandling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern. (1999). *Psykisk helsevernloven* (LOV-1999-07-02-62). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-62>

Lov om pasient- og brukerrettighetsloven. (1999). *Pasient- og brukerrettighetsloven* (LOV-1999-07-02-63). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Norsk senter for forskningsdata. (2018). *Register over vitenskapelige publiseringskanaler*.

Hentet mars 20, 2019 fra NSD: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>

***(1 side)**

Norsk publiseringsindikator. (u.å.). Nivåinndeling av kanaler. Hentet Februar 2, 2023 fra

NPI: <https://kanalregister.hkdir.no/publiseringskanaler/Forside>

***(2 sider)**

Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven - Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. Bergen: Fagbokforlaget Vogmostad og Bjørke AS

Røkenes, O. H. & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (utg. 3). Fagbokforlaget.

St. meld. nr. 37 (2007-2008). *Straff som virker- mindre kriminalitet- tryggere samfunn*. Det Kongelige Justis- og Politidepartementet. ***(Kapittel 9, 24 sider)**

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/>

Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter. Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

***(128 sider)**

Todd-Kvam, J. (2019). *An unpaid debt to society: How 'Punishment Debt' Affects*

Reintegration and Desistance From Crime in Norway. The British Journal of Criminology, 1478-1497.

<https://doi.org/10.1093/bjc/azz024>

(4033)

Universitetet i Stavanger. (2023). *Sosialt arbeid, sosionom- Bachelor*. Universitet i Stavanger. ***(1 side)**

<https://www.uis.no/nb/studier/sosialt-arbeid-sosionom-bachelor>